

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intéző N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intéző, Kis-Mester utca 1382.</p>
---	---	---

Előleges rövid nyilatkozat a „husvétii igazság” tárgyában.

A Sárospataki Lapok f. é. 16. 17. 18. számaiban „Husvétii igazság” czimen P. Nagy Gusztáv neve alatt egy cikksorozat jelent meg, oly tartalommal, mely a hithű keresztyén ember kebelét keserűséggel tölti el. Lelki békénk érdekében, drága hitünk védelmére, egyházunk jó hirneve, sőt becsülete szempontjából, meggyőződésemtől ellenállhatlanul indítva, ki kell mondanom, hogy én a fent idézett cikksorozatban hirdetett husvétii igazságot a keresztyén vallás alapigazsága elferdítésének, megerősítésének és merő emberi okoskodásnak tartom. A keresztyén husvétii igazság ezen új értelmezése: megőlése és eltemetése a régi igazságnak, s oly nézet, melynek alapja nincs sem az isteni kijelentésben, sem a keresztyén múltban, sem a keresztyén lélekben; oly új nézet, mely a tiszta, bibliai, ősi és egyetemes keresztyén meggyőződésbe ütközik; — sőtét ködfátyol az, mely isteni megváltónk magas rendű felségének fényét látszik elhomályosítani az ingadozók hitégén.

Szembem az atheizmus felé irányuló koráramlattal, szemben a Krisztust támadó kísérletek meg-megújulásával: a közel 2000 éves keresztyénség alapigazságát a Krisztus feltámadását kétségbe vonó értelmezést nem tartom sem protestánsnak, sem keresztyénnek, sőt ellenkezőleg vészhozónak és üdvtelennek kell tekintenem.

A XVI. századi főreformátorok az isteni kijelentésen alapuló evangélium talajáról nem léptek le, Krisztus isten-fiuságát s ebből folyó kapcsolatos tanokat s igazságokat, tehát a feltámadás tanát, hévvel megtartották, s azon tulzó ujitókat (a XVI. század moderneit), kik kisebb vagy nagyobb mérvben hadat izentek a Krisztus személyéről szóló sark-dogmának, a mint tettek az olasz és spanyol földről menekült unitarius nézeteket fogalmazók, — eretnekeknek nyilvánították, velök minden hitközösséget és solidaritást megtagadtak, s a szélsőséggel való ezen bátor

szakítás mentette meg a reformatiót; a tulzó szélsőség lassankint szűkebb mederbe szorult vagy elenyészett. A ki tehát mai nap a tulzók álláspontját foglalja el, sőt azoknál is tovább menve Krisztust ép oly elporlott s végkép meghalt egyének hirdeti, mint bármely más embert, — az lelépett a XVI. századi dicső reformatio szikla alapjáról a bibliáról, nem jogutóda a reformátoroknak és így nem igazi protestáns, mert épen azon elveknek hódol, mely elveket az első protestánsok és azóta a protestáns köztudat kifejezői, folytonosan elvetettek, bibliával ellenkezőknek nyilvánítottak.

De a Krisztus fensőbbrendűségét tagadó nézet nem is keresztyén. Péter apostoltól fogva maig egyetemes hite, köztana, ingatlan igazsága az igaz keresztyén egyháznak: a Krisztus isten-fiusága és így isteni lényegében öröktől fogva valósága volt s az ma is; élő, létező Krisztus az a kit imád és tisztel a keresztyén világ. Az ősi időben még a legszigorubb arianus Eünomius is elfogadta Krisztus imadását (proskünesis). Pusztá embernek a régi szűk látkörű ebjonitákon kívül nem tartotta őt senki a keresztyén egyház keretén belől, elmentek az anthropomorphismus határáig, de az anthropolatriáig nem. Nekünk több mint pusztá ember a megváltó; az isteni megváltót letörpíti az, a ki elvonja tőle isteni küldetését, rendeltetését és eredetét, mindezt a mesék és regék országába utasítván, honnan megváltó nem állhat elő, mert ő csak a realis istenország szülötte lehet. Oly lény, a ki végkép elporlott, nem mondhatta el joggal magáról, hogy: ő a feltámadás és az élet; sem azt: én élek, ti is éltek. A ki maga is a halál martaléka lett feltámadás nélkül, az nem nevezhető ma Urunknak, az nem adhat semmit övéinek, mert hiányzik személyes élete s így ígétét be nem válthatja; az ő ígéréte is szent igazság, s ezt csak azon esetben válthatja be, ha istenfia ő. A 2000 éves múlt szempontjából csakugyan nem tartható keresztyénnek a Krisztus állandó létét tagadó nézet.

Sőt ellenkezőleg üdvromboló és káros az ilyen modern tan s több tekintetben vészhozó, mert megfosztja

az emberiséget legdrágább kincsétől, élő és uralkodó fejtől s a benne vetett hitalaptól, rombol, de nem épít; Krisztust pusztá tanítóvá, még pedig kétes értékű elvek tanítójává szállítja le; a többi tanítókkal Buddha, Sócrates és Epictetus stb. egy színvonalra helyezi; eclecticismusra nyit utat, mint Alexander Severus császár, a ki Krisztus mellszobrát pogány kápolnájában (lararium) Orpheus mellé helyezé. Illik-e az egy keresztyén lelkészhez? Nekünk a mi Urunk nem csak tanító, hanem megváltó, Isten országába emelő, örök élet szerző, kegyelem eszközlő isteni lény. A tanító sohasem teheti tanítványát tehetséggé, géniuszszá; gyakorlati irányt, ügyességet, vezetést adhat, de át nem alakíthatja mássá, a természetet sem változtathatja meg. Krisztus mindazt teheti, a mi az újjászületéshez megkivántatik, átalakítja a holtat élővé, az elvesztettet megnyertté, a gyengét erőssé; s a történet ezer és ezer fénylő példával igazolja, hogy Saulból Pál, a bűnösből szent, a hitetlenből hívő, a boldogtalanból boldog lény válik Krisztus és szent lelkének érintésére. Egy trónjától megfosztott országából száműzött király részvétet, szánalmat kelthet, de az alattvalók tőle függése megszakad előbb-utóbb, kormányzási eszközei és segédforrásai hiányozván, — lassankint elveszti a bizalmat, el hivi ragaszkodását. Az Atya Isten jobbjáról letaszított, ott nem trónoló Krisztus, a ki király is valóban, nem adhat semmit hiveinek, mert nincsen módjában az üdv kimerithetlen forrása, lassankint tehát a Krisztus országa, maga a keresztyénség is megszűnésre lesz kárhozzatva, ide vezetend a Krisztustagadás, imé veszélyes volta! Eképen nem haladás, hanem visszalépés (retrograd fejlődés) az, a mi „uj hit“ czimen vitattatik, a pogányság tájékozatlan zürzavarába vinné vissza az emberiséget, tehát oda, a honnan kiszabadítá az evangyeliom. A történet terén, úgy mint a hit és sziv világában megjelent isteni méltóságú megváltó szülte ujjá a degenerált klasszikus pogányságot, épen úgy mint a népvándorlás barbar nemzeteit. Krisztus nélkül minden ujjal kezdendő, de a jelen eredmény nélkül. Mi súlyedni, visszaesni nem akarunk.

Csak illusio, szemfényvesztő szójáték: ünnepelni husvétot fel nem támadott Krisztus nélkül, beszélni feltámadásról s ugyanakkor úgy mutatni be az ünnepély tárgyát, mint az igazság elporlott hüvelyét; ünnepelni a keresztyénség diadalát s azt mesén és regén alapítottak tüntetni fel; játékszerű eljárás: a hit, a történet, a keresztyén egyház Krisztusát dogmatikai Krisztusnak nyilvánítani s merev ellentétbe állítani a kritika Krisztusával, mely utóbbi a szó szoros értelmében tulajdonképen ma nem létezik s mégis ez volna a történeti, a valódi Krisztus. A dolog így áll: a hit látja a történeti Krisztusban, az emberben, az istenit, a süblim elemet, míg a kritikusok homályos szemüvege nem fedezi fel; a pusztá

physicus csak a testet látja az emberben, a lelket nem, a nehezét, a tapinthatót érzékeli, a szellem előtte mythikus elem, pedig mind e mellett is, sőt ennek daczára, az ember történeti és realis csak akkor, ha láthatlan eleme, a lélek, egészíti ki, lélek és élet nélkül csak materia vilis.

Valamint az Isten működése a világból, történetből nincs azért kizárva, mert Laplace látcsöve és Comte Ágoston vagy Littré elméje nem leheltek nyomdokát: akként a történeti Krisztusból, épen 2000 év tapasztalata által igazolva, ki nem tudható az isteni oldal és rész, ha szinte a mai büszke kritikusok elzárkóznak is előle erőnek erejével. A mi dogmatikai Krisztusunk nincs ellenkezésben a történeti Krisztussal, sőt ez amaz által lesz teljessé, kifejeletté, hatóvá, hatalmassá, — ellenben a kritikusok Krisztusa pusztá physical Krisztus, a természet porlasztó törvényei alá vetett meghalt lény, elmúlt Krisztus, mely volt és nincs.

A feltámadt Krisztust hirdető apostolok és utódaik tanítására bezárultak és leomlottak a bálvány templomok: Voltaire, Strauss, Lang és társai szakadatlan kürtölésére nem zárulnak be a keresztyénség templomai, sőt szaporodnak és épülnek. Mig dicsőbb, erősebb, boldogítóbb, élőbb, valódi Krisztust nem adnak az emberiségnek a kritikusok: addig a keresztyén világ el nem pártolhat urától és üdvezítőjétől, mert gazdagból koldussá, jövővel biróbból földönfutóvá lenni nem akar a hívő lélek hordozója.

Debreczen, 1882. május 5.

Balogh Ferencz,
hittanár.

A XLII. zsoltár átírata.

Mint a szép hives patakhöz
A szarvas epedve vágy:
Szomju lelkem úgy áhítoz,
Én Istenem, tehozzád!
Szivem epekedve ég,
A te szent hajlékodért;
S lelkem azt kérdi szüntelen:
Mikor lehetek ott jelen.

Könyhullatással áztatom
Éjjel nappal kenyerem
Hogy azt kérdik minden napon:
Hol van az én Istenem?
Szivem, lelkem oly beteg,
Hogy hozzá nem mehetek:
Hol a hivek sokasága
Vig énekléssel imádja.

Nyomoruságtól leverten,
Mért hagyál el Istenem?
Szorongatva testem, lelkem,
Mért hagysz így kesergenem?

Mért adál rám gyászruhát?
S karod miért nem bocsát:
Hogy dicséretedet szóljam . . .
Mért felejkézél el rólam?

Felettem a zugó habok,
Már-már majd összecsapnak;
Mint sebzett vad olyan vagyok,
Élétől a nyilaknak,
Mikkel a hitetlenek
Mind szünetlen sebzének,
Csufolódva nagy kevélyen:
Hol Istened, hogy megvédjen?

De lelkem mire csüggednél?
Mért kesergetnéd magad?
Bizzál Istenben, a ki él
S hozzád fordul ujjalag! . . .
Uram, én várlak téged,
Szabadításom végett! . . .
Sorsomat békén viselem,
Mert te vagy az én Istenem!

Illyés Bálint.

D. Ember Pál egyháztörténelme.

(Folytatás.)

Eddig a Jablonski levele, mely után — folytatva előbeszédét — szerénykedve mentegetőzik Ember, ha talán munkája úgy anyagra, mint alakra nézve sok kivánni valót hagyna fen. Kéri a hiányokat az országos rázkódásoknak, háborúságoknak és nyugtalanságoknak — melyeknek nem kis része őt is érte s a melyeket keservesen el is panaszol — betudni.

„In Hungaria Ad Exitum mensis Tertii. Anno 1708^a e dátummal végződik a nagyfontosságú szép előbeszéd, mely után az Aggratatio következik (lásd Lampét) ez aláírással:

J. K. in Ill. S. D. Th. et L. S. P. E. R. C. T. S.

Tehát az in és az első S közt Ill van, azaz in Illustrissima Schola, nem pedig M mint Lampénál, minélfogva nem helyes Tóth Ferencz (Tul a tiszai püspökök élete 156 lap) ezen olvasása: in Museo Suo.

Ezután jó, épen úgy mint Lampénál, az Epistola, a következő aláírással:

„Scripta Bodrog Ujhelyini, An. Millesimo Septingentesimo, septimo, mensis neni (vulgo Septembris) die quinta, manu Martini Zádorfalvi Pastoris Eccl. R. B. Ujhelyinae Confessionis Helveticae, et Tractus Zempleniensis Electi et Ordinarii Inspectoris. Corroborataque“ stb.

Érdekes, hogy Lampénál a vonás a manu-nak nem előtte, hanem utánna van, továbbá hogy csakis e kezdőbetűket adja: M. Z. P. E. B. V. T. Z. I.

Az Epistola után következik egy üres levél, azután jó:

Historiae Ecclesiasticae Hungaricae Pars Prima. . . . Summa: Exhibetur Ortus, Progressus

et Incrementum Relig. Christ. purioris in Hungaria, usque ad Tempora Reformationis proximiora.

E résznek Lampénál az 1—50. lapok felelnek meg. A kettő közt semmi nagyobb különbség nincs — ha csak az nem, hogy Lampe 4 Caputra, míg Ember csak 3-ra osztotta anyagát. Mindkettő a Scultéti 1559-ben írott levelével zárja be e részt.

Ezután következik a tulajdonképeni tárgynak, t. i. a magyar prot. egyház történetének előadása ily czim alatt: *Introductio ad Historiam Ecclesiasticam Hungariae Reformatae.*

Az anyagot Ember hét sectióra osztja fel, az utolsó — hetedik — sectió alá ismét hét fragmentumot sorozván be. Lássuk e sectiókat egyenkint, hogy szerzőnk Lampe által összeforgatott rendszerét a maga valóságában megismerjük.

Sectio I-a.

De Confessionibus seu formula Fidei Eccliarum Hungariae Reformatarum, quo pertinent variae earum catecheses, et Libri publici majores, minores et Dogmatici.

Sectio II-a.

De Articulis seu canonibus ecclesiasticis. E két sectio önállólag Lampénál nem létezik, hanem az „Annalesek“ közé van időrendileg szétosztva tartalma.

Sectio III.

De Ritualibus vulgo Agendis Ecclesiarum Hungariae Reformatae stb. Lásd Lampénál Lib. III. Sect. III. 699—725. ll.

Sectio IV.

De iis, quae Versionem et editiones varias Sacrorum Bibliorum . . . concernunt, brevem narrationem Historicam Continent. Épen mint Lampe Lib. III. Sect. IV. 726—743. lapnak Ut nunc kal kezdődő kikezdéséig. A mi ezentúl a sectio végéig Lampénál van (743—745. l.) az a kéziratban nem található fel, legalább folytatólagosan.

Sectio V.

Geographicam situationem, descriptionem et specificationem nominum Ecclesiarum et Scholarum illustrium Hungariae Reformatae comprehendit stb. stb. Lásd Lampe Pars III. Sectio I. 561—679. lapokon.

Sectio VI.

Continet narrationem de Haeresibus et Heterodoxia. Ez elég terjedelmes szakasz, mely főképen az unitariusokról tárgyal, szintén nem található fel önállóan Lampénál, hanem az illető évrendi tárgyalásokba beosztottan.

Sectio VII.

Exhibens Fragmenta quaedam Historiam Ecclesiasticam Hungariae et Transsylvaniae Evang. haud parum illustrantia, ver. Gra.

Fragmentum I.

Αρχαιολογία

Mint Lampénál Pars III. Sect. II. 680—698. II.

Fragmentum II.

Exhibens Diplomata Imperatorum vel Regum Hungariae, inde a Pacificatione Viennensi juxta quo Libertas Religionis Evangelicae in variis Regni Diaetis roborata v. stabilita est.

Fragmentum III.

Exhibens Catalogum Magnatum et Heroum Hungarorum Evang. Religionem inde a Temporibus Reformationis proximis amplectentium et foventium.

E két (II. III.) fragmentum önállóan szintén nem található Lampénál.

Fragmentum IV.

Exhibens Catalogum virorum Hungariae Eruditorum, qui audita Repurgatione Doctrinae Coelestis, academias: primum Wittembergensem, dein Heidelbergensem et Complures Germaniae, postea foederati Belgii cognoscendae veritatis studio, pinguioris item studiorum et Effectus in Religione Evangelica mercatus gratia visiterunt, et demum redientes, utilissima Edificationis Ecclesiae Dei in Regnis Hungariae et Transsylvaniae organa evaserunt.

Tartalmazza a wittenbergi, heidelbergi, frankérai és harderovicumi egyetemeken tanult magyarok névsorát.

E szakasról maga mondja Lampe előszavában: „Quaedam minoris ponderis plane omittenda duxi, quo praecipue pertinet Catalogus satis amplius, quamvis mutilus, nomina eorum, qui studiis in Academiis exterorum operam dederunt, exhibens.“

E fragmentum után minden kétség nélkül más és sokkal későbbi kéz által, pótlólag be van vezetve egy Catalogus Hungarorum ex Matricula Academiae Heidelbergensis collectus et hinc inde notis illustratus per Car. Buttinghausen Prof. in Ac. Heid. ad diem 3. Mai A. 1785.

Révész Kálmán.

(Vége köv.)

Huszár Gál életéhez.

Talán nem leszek indiscret, ha Kálmán Farkas tiszt. atyámfia leveléből. melyet ő az én f. évi márcz. 7-ki levelemre irt, egy pár pontot idézek s azokból kiindulva, vázoló, Huszár Gálnak, küzdelmekben gazdag, valódi reformátorhoz méltó, de kevésbé ismeretes életpályáját. A hivatolt levél illető pontjai ezek: „Elöttem is bizonyos, hogy Huszár Gál Pápán sohse volt. Hogy azonban az óvári Graduál ismertetések az irtam, azért tettem, mert 1-szor: az adatokat Tóth Ferenczből vettem, ki a dunántuli superintendentia első püspökeül őt teszi; — 2-szor: mert pápai diák lévén, nem tudtam a gyerekkori reminiscenciáktól szabadulni, előttem pápai, több század óta törzsökös lakosok,

utódai, mindig emlegették Gál papot, — 3-szor: számitottam rá, hogy valaki hozzá szól and Huszár Gálhoz.“

Huszár Gál vagy mint másként is írja magát: Gallus Anaxius, kétségkívül a haza oly vidékén kezdte reformatori pályáját, mely a hadak dulásainak századokon át volt siralmas színhelye, minő volt nevezetesen: Világosvár, Lippa és Temesvár vidéke. S bizonyos dolog, hogy az 1551-ben e tájékról elűzött reformátorok, többnyire mindnyájan a dunántuli vidékekre vonultak. Nem lehetetlen, hogy a római kathólicismus restaurációjának lustruma alatt (1551—1556.) ment Huszár is Magyar-Óvárra, Mozsos megyébe. Mint magyar-óvári lelkész, 1557. Október 26-án, Bécsben léte alkal-mával (hol hihetően nyomdavasárlás ügyében járt) levelet irt Bullinger zürichi lelkészhez, a Zwingli utódához, melyben a haza szomorú állapotját rajzolja, nem különben a protestánsok üldöztetését, s némi házassági ügyben tett tanácskérés után azt is előadja, hogy a magyarok legtöbbnyire a Bullinger és Kálvin iratait követik. A sákramentumok kiszolgáltatásában hiányzó egyöntetiséget is felemlíti, kérvén a zürichi egyház rendtartásainak megküldését. A szertartásokban létező eltérések oka tudvalevőleg nem más volt, mint a még akkor korlátozatlan és tökéletes egyéni szabadság létezése. E levelet a Bullinger fiától küldte el s a választ Hofhalter Rafáel bécsi nyomdászhoz kérte intéztetni. Még 1559-ben is Magyar-Óváron volt, a Miksa főherceg „városkájában,“ hol saját nyomdával birván, irodalmi uton is eszközölte a reformáció terjedését és megszilárdulását. Itt adta ki 1558-ban következő című munkáját: „Az Vr Jesus Christusnac szent vac-horaiaról, kinszenvedéséről és dichőséges feltámadásáról való Predicacioc. 1. Tim. 3. 16. Óvárba nyomtatot. M. D. LVIII.“ A Miksa főherceghez intézett ajánlólevél így végződik: „Az örök Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus atyja, tartsa meg királyi Fenségedet, az ő szent-egyházának helyreállítására, kinek oltalmába helyeztetem magamat, hitünk jó tudományában szorgalmaskodókkal együtt reá bizván magunkat.“ Valamint Luthernek meg volt oka, hogy vigasztaló zsoltárait Mária királynénak ajánlja épen úgy meg volt Huszár Gálnak is, hogy a maga „három beszédecskéit, melyeken az egész keresztyén tudomány sarka forog,“ Miksa főhercegnek ajánlotta. Ugyanis mig atyja Ferdinánd, kényszerűségből és politikából elnézéssel volt a reformáció terjedése iránt: addig ő meggyőződésből pártolta azt. Evangyéliomi udvari lelkésze volt Pfauer Sebestyén János kitől evangyéliomi tanításokat hallgatott; s emiatt atyjával nagy kellemetlensége volt. Miksát csakis a körülmények gátolták abban, hogy nyilvánosan az evangyéliomi vallásra térjen. (Häberlins: Neueste Reichsgeschichte. VI. kötet 91 lap.) Vannak történetirők, kik azt állítják, hogy Miksa, Drezdában a protestáns vallást titokban felvette. Bizonyosabb az, hogy a pápa, Commendon bibornok által minden fáradságát ráfordította, hogy őt ezen lépéstől visszataartsa. Bánásmódjában nagy méltányosságot tanusított a protestánsok iránt, az volt meggyőződése, hogy a lelkiismereteken uralkodás egyedül az Istent illeti s nem csak nyilvánosan vallotta ez elvet, hanem követte is vallásos dolgokban egymástól eltérő alattvalói iránt. A kehelylyel élést sürgette a pápánál, de sikertelenül. Nemcsak rosztalását fejezte ki nagybátyja II-dik Filep vallás-üldözései felett, melyeket Németalföldön megengedett; ha-

nem arra törekedett, hogy államaiban a vallásos vizsállyoknak, mindkét párt egyenjogosítása által, ellene dolgozzék. (Versuch einer Geschichte der prot. Religion in Ungarn. Zürich. 1797. 18 lap.) Méltán ajánlotta tehát Huszár Gál a maga predikációs könyvét Miksa főhercegnek! Ezen könyv alakja kis negyedré. Egy teljesen ép példányban található a cs. kir. könyvtárban; tökéletes, lap- és betűszerinti másolatban meg van a debreczeni főiskola könyvtárában és az én birtokomban, midkét másolatot magam készítettem. Az eredeti és unicum következőleg néz ki: sötét, fakó zöld bőrbe van kötve, hátulsó födelén, az alsó szélén 1666. van tentával írva, hihetőség akkor köttetett be. 32 levelet tartalmaz, a legelső tiszta, csak a jegyek: 77. M. III. vannak rá írva, irónnal, továbbá: ugyanazon irónnal a két sor: „Tres Conciones Protestant. lingua hungarica.“ Második levélen van a főntebbi czim, mely lapon legalól ez a jegy áll, tentával írva: ③. A czimlevéltől kezdve, be van nyomva betűkkel 26 levél, az utolsó vég szó levél, latin nyelven, öt levél pedig csupa tisztán áll. Egy négy ujnyi széles s egy arasznyi hosszú levélke van hátul beletéve, melyen tentával írva ez áll: „Gallus Anaxius Ovariensis Ecclesiae Ministro Lutherano. De Coena ultima, de Passione et Resurrectione D. N. I. Chr. Conciones aliquot Hungarice. Ovarini. 1588.“ Egy lapra 30 sor van nyomva. A betűk szép, nagy, kerekded latin betűk. Az első beszéd 4 teljes levél és féllap. A 2-dik beszéd 11 levél és egy lap. A 3-dik beszéd 7 teljes levél és $\frac{2}{3}$ lap. A beszédek mindnyájan vezér- vagy alapige nélküliek. (Saját jegyzeteim után, melyeket tettem Bécsben 1867-ben.) Az „Ad lectorem candidum“ V alakban nyomott 12 sornyi latin szöveg után a két vers rekeszti be a könyvet:

„Prima tuae daemon fraudis meditatio nostra
Magna ruina fiet gloria Christe tibi.
Concidat ipse Sathan cum tota plebe nefanda,
Dogma tuum Christe plebs pia rite colat.“
IN ZOILVM.

„Cum mea non tibi sint nocumento Zoile scripta,
Fac carpas modicè, quae pia charta tenet.“

Huszár Gál, valószínűleg üldöztetés folytán, miután a Sztárai „Comoedia lepidissima de sacerdotio“ czimű könyvét 1558-ben kinyomatta, Magyar-Óvárról még azon évben, vagy a következő elején Debreczenbe ment, hol a magával vitt nyomdáját felállítván, kinyomta azon „Isteni dicséreték és Psalmusok“ czimű énekes könyvét 1560-ban. Ugyanezen év őszén már Kassán reformátorkodott, hol Október közepétől december 27-ig tartó börtön fogságot szenvedett s midőn Veráncz Antal Egerbe akarta hurczoltatni, ez utóbbi nap estéjén, a forrongásba jött nép feltöré a börtönt s Huszárt kiszabadítá, ki azután az érte élni halni kész buzgó nép fedezete alatt visszament Debreczenbe, nyomdáját is magával vivén, vagy a mi valószínűbb, Kassára menetelekor, mint biztosabb helyen Debreczenben hátra hagyván. Ezen időtől fogva ismét Debreczenben működött, mint negyedik lelkész, aláírván ő is 1561. decemberben a Köröspeterdi Arany Tamás vallástételét, Gál pap névvel. 1562. nyarán már nem volt Debreczenben, elhagyta azt, mert ő szántsándékosan kereste a vészes pontokat, épen oly hártározott vértanui öntudattal bírván, mint Dévai, Sziléz, Szentantali s több más reformátorok. Hova ment Debre-

czenből: nem bizonyos; csak az kétségtelen tény, hogy 1565-en, január havában, királyi parancs által üzetett el Nagy Szombatból, Oláh Miklós esztergomi érsek s más főpapok indítására. 1570-ben Komjáthiban, Nyitramegyében lelkészkedett, hol a Bornemisza Péter predikációinak első részét nyomtatni kezdte 1673-ban. Irt kátét is, tanodai használatra mely még a 17-dik század közepén is használatban volt. Az 1660-ban Debreczenben kiadott énekeskönyvét, melyet Méliusznak ajánlott, megővítve kiadta 1574-ben, midőn Komjáthiban lakott. Halála 1575-re tehető. Két énekét a magyar reformátusok ma is éneklék, melyek énekeskönyvükben a 81. és 72. szám alatt láthatók.

RÁCZ KÁROLY
ref. lelkész.

T Á R C Z A

Néhány vonás a baseli egyetem legrégebbi multjából és jelenéből.

(Vége.)

Rövid ismertetésemnek ezzel végére jutottam. Mielőtt azonban bucsut vennék ez egyetemtől, tekintsünk bele annak anyakönyveibe is, melyeknek feljegyzései azt mutatják, hogy Basel egyike volt eleitől kezdve a magyar ifjak által látogatott helyeknek. Közvetlenül a reformatio utáni korszakban nem találunk itt még közülünk senkit, miként tudjuk, a helvét reformatiot nem ismerő magyar ifjuság Wittenbergbe, a szelid Melanchton köré csoportosult. A baseli egyetemen 1552-ben iratkozott be az első erdélyi fi s ettől kezdve a magyar név az anyakönyvben gyakrabban előfordul s csodálatos, hogy épen a mult század utolsó felében a legnagyobb, mikor az itteni theologiai facultas halálos tespedésben szenvedett. 1797-ben megszakad a láncszem s 50 esztendőn keresztül egész 1848-ig Magyarországból nem volt itt senki de azóta minden évre esik legalább kettő. Zsindely István ur a Sárospataki füzesek 4-ik évfolyamának 154. stb. lapjain közli az itt tanult magyar ifjak névsorát kezdettől fogva egész az 1857-dik év végéig úgy a mint az anyakönyvben találta; az ő nagy és fáradságos munkájának kiegészítésül, a történelem írás javára közlöm tovább a névsort, ott kezdve hol az említett füzetekben félbeszakad. Anyakönyvi másolat lesz ez is, épen azért azon helység neveket, évszámokat stb. melyeket a hittanszaki kar dékánjánál levő theol. anyakönyvben, vagy a tápintézet jegyzőkönyvében találtam s kellő felvilágosítás nyújtása szempontjából az illető helyeken megjegyezni szükségesnek tartottam, mindenütt zárjel közt fogják találni olvasóim.

1858-ik évben senki.

1859. Mai 7. Josef Garda cand. Theologiae aus Siebenbürgen; solvit 6 fr; juni 17. 1859. — Mai 12. Andreas Katona Ungarn Theologie; solv. 6 fr; ab. sept 13. 1859. — Nov. 4. Jóseph Koncz aus Bözöd in Siebenbürgen; solv. 6 fr; ab. apr. 12. 1860. — Nov. 4. Gedeon Zombori stud. theol. aus M.-Vásárhely aus Siebenbürgen; solv. 6 fr; ab. jan. 20. 1860.

1860. Mai 3. Karl Albert Haydal v. Klausenburg Siebenbürgen stud. med; ob paup. gratis; ab. aug. 1860. — Nov. 2. Joseph Grosch aus Ungarn stud. theol; solv 6 fr; ab. juli. 4. 1861. — Nov. 6. Sándor Becsek studios. theologiae aus Siebenbürgen; ob paup. gratis. (abiit april 1861.)

1863. Nov. 2. Josef Graf (Ungarn Sulzriegel) solv. 6 fr; stud. theol. (ab. aug. 1864.)

1864. Nov. 1. Robert Fröhlich stud. theol. Pesth in Ungarn; gratis; ab. sept. 1866. — Nov. 1. Benjamin Reuss st. theol. Petrovác Ungarn; gratis; ab. marc. 26. 1866. — Nov. 1. Gustav Stolmann stud. theol. Neusohl (Besztercebánya Ungarn; gratis ob. paup; ab. marc. 3. 1866. Nov. 1. Antal Karol Pápa Ungarn. (szül. h. F. Görzsöny); solv. 9 fr; ab. febr. 1866.

1865. Nov. 18. Theodor Schauenburg Oedenburg (Soprony) med. stud; solv. 6 fr; ab. mai 1866.

1866. Nov. 3. Paul Koren Theol. aus Ungarn, geb. zu. Aszód; solv. 6 fr; ab. marc. 27. 1867. — Nov. 3. Friedrich Posch Theol. aus Ungarn geb. zu. Schlänic; gratis hab. ob paupertatem; ab. juli 1867. — Nov. 3. Martin Kühne theol. aus Ungarn Oberschützen (Felső-Lövö); gratis ob paup; ab. cum consilio abeundi ex decreto regentiae dec 26. 1867.

1867. Nov. 5. Mathias Kund aus Ungarn Theol; ob paup. gratis. 1. ab. marc. 1868. — Nov. 6. Gustav Kirnbauer aus Ungarn theol; ob paup. gratis; ab. marc. 1868.

1868. Nov. 3. Ferdinánd Unger aus Ungarn Stud. theologie; ob paup. gratis; rite ab. juli 1870. — Nov. 3. Martin Bujna st. th. Ungarn; ob. paup. gratis; rite ab. aug. 31. 1870. Nov. 3. Daniel Stollmann aus Ungarn stud. th. ob paup. gratis; mort. autumno 1869. — Nov. 3. Gustav Dérer aus Ungarn st. th; ob paup. gratis; ab. aug 1869.

1870. Maj. 5. Karl Schmidt theol. stud. aus Ungarn Oedenburg; gratis ob paup; rite ab. april 1871. — Okt. 29. Emerich Marhauser stud. theologie aus Ungarn; ob paup. gratis; rite ab. sept. 1871. — Okt. 29. Thomay Josef Studir. der Theologie von Ungarn; ob paup. gratis; rite ab. szept. 1871.

1871. Maj. Johann Brunner Stud. Theol. v. Riedlingsdorf Ungarn; solv. 6 fr; rite ab. sept. 1872. — Nov. 3. Julius Ermel stud. theol. Ungarn; solv. 6 fr; rite ab. szept. 1872. — Nov. 14. Johann Dérer stud. theol. von Ungarn; gratis ob paup; rite ab. sept. 1872.

1872. Juni 7. Andreas Sokolik stud. theol. Ungarn; gratis paupertatis causa; rite ab. juni 1873. — Nov. 2. Matthias Pieler Stud. Theol. Oedenburg Ungarn; ob paup. gratis; rite ob juli 17. 1874. — Nov. 2. Kolomann Bansell Stud. theol. Maskova Ungarn; ob paup. gratis; rite ab. april 1873.

1873. Mai 3. Franz Márk candidat der theolog. Csenger-Ujfalu aus Ungarn; gratis ob paupert; rite ab. juli 21. 1874. — Nov. 3. Carolus Schönvißner theol. Rokusz Ungarn; gratis ob paup; rite ab. mart. 22. 1875.

1874. Apr. 27. Alexander Venetianer stud. theol. aus Fadd (Kecskemét Ungarn) gratis ob paup; rite ab. marc. 22. 1875. — Okt. 31. Emanuel Ludig Stud. theol. aus Lutzmannsburg (Ungarn), gratis ob paup; rite ab. juli 20. 1876. — Nov. 2. Josef Maliak stud. theol. V. Revuca (Ober-Ungarn Nagy-Röcze, gratis ob paup rite ab. febr. 15. 1877.

1879. April 21. Ludwig Boor stud. theol. aus Ungarn; solv. 7 fr; rite ab. marc. 6. 1878. — Nov. 17. Julius Kasznyik stud. theol. T. Földvár Ungarn; solv. 6 fr; rite ab. april 22. 1878. — Nov. 17. Julius Mohr stud. theol. Körmend Ungarn; solv. 6 fr; rite ab. april 14. 1878.

1877. april 18. Ludwig Csiky Cand. d. Theol. v. Ungarn Debreczin; solv. 14 fr; rite ab. juli 6. 1878.

1878. apr. 26. Andreas Betlendi st. theol. aus Ungarn; solv. 14; rite ab. julius 29. 1879. — Okt. 21. Ludwig Kütter stud. theol. Paks Tolnauer Comitats Ungarn; solv. 14. ab. julius 21. 1879.

1879. Okt. 21. Stephanus Fa Cand. Theol. Hungaria (Sz. K. Szabadja.) pro paup 2 frt; rite ab. juli. 28. 1880. — Okt. 31. Michael Kosaczky stud. theol. aus Ungarn; pro paup 2 fr; rite ab. juli 27. 1880.

1880. Okt. 20. Nicolaus Balló stud. theol. Szt. Miklós Ungarn Comitatus Liptav, pro paup. 2 fr. (még itt van.) Okt. 21. Ludwig Szabó von Debreczen Ungarn Theolog; pro paup. 2 fr; rite ab. julius 26. 1881.

1881. Bartholom. Kiss Vetés Ungarn stud. theol. solvit 7 fr.

Kiss Bertalan.

Bányai Lajos.

1855—1882.

Ismét lehullt egy csillag, ismét elenyészett egy ifju élet. A ki ugy szellemi mint testi erejénél fogva arra lett volna hivatva, hogy évtizedeken keresztül példányképül szolgáljon tisztársainak, szent hivatásánál fogva kiváló szolgálókat tegyen egyházának s ez által a hazának is: most némán, hosszas szenvedések tikkasztó szele által elfonnyasztott arczezal e ravatalon fekszik. Gondolnátok-e, hogy ez örökre lezárult ajkak egykor szivhez szólón hirdették az istennek tiszta szent igéjét, — gondolnátok-e hogy e meghidegült tetemek egykor a legkiválóbb szellemi tulajdonokat egyesítették magokban? . . . Pedig ugy volt. Szóbeli előadását nagyon sokan csudálták; de szintoly csudálatot érdemelt az a sokoldalú ismeret, melyet magának a nyelvek s a zene terén szerzett, a mellett hogy tanuló társai közt mindig kitűnt.

A gymnasiumi alsóbb osztályokat S.-Patakon, a felsőbbeket a theologiai első évfolyamokkal együtt a debreczeni főiskolában végezte, kiváló tagja lévén itt az énekkarnak s a tüzoltó egyletnek. A negyedik theol. évre S. Patakra került vissza, magával vive már a betegség magvát. Az utolsó év végeztével Dunántulra ment supplicálni, minek eredménye lett aztán a gyönki gymnasiumba tanárrá választása. E munkálkodása második évében annyira erőt vett betegsége a már ekkor általánosan tisztelt és szeretett egyénné lett ifjun, hogy gondosabb ápolás végett vissza kellett szállítani a szülei házhoz. Ez időtől fogva több mint öt éven keresztül folyvást betegeskedik. Ismeretei gazdagsága, láng-elméje kitűnik még gyakran; de a betegségnek a testben rágódó s mind nagyobb-nagyobb tért foglaló férgét megérezte a lélek is, s a vidám barátságos ifjúból komor, nehéz természetű ember lett. Mindig bizonyosnak tartotta hogy életben maradnia lehetetlen. Megfigyelte betegségének minden jelenségét s a biztató szót biztos tudáson alapuló kétkedéssel fogadta. A magát magasztos hivatás betöltésére teremtve érzett lélek, kétségbe esett harcot vitt a mind inkább-inkább gyengülő testtel. Néha remény szállotta meg, hogy talán még sincs oka a kétségbeesésre, s ilyenkor terveket alkotott magának a jövőre, néha — mig még erősebb volt — munkához is fogott, vagy elővette hegedűjét, s ennek hangjai által is kifejezte reményét.

De egy idő óta nem szórakozhatott már semmivel. A reménység teljesen kialudt; elméje nem bírta a szellemi munkát, karja a vigasztalást nyújtó hegedűt. Élete nem is élet volt már, hanem csak tengődés, mig végre e hó harmadikán reggel kialudt a szép reményekkel biztató ifju élete, 3 hóval haladva meg 27-dik évét.

Mily borzasztó lelki kint kellett az utóbbi időkben kiállania! Emlékezni az elmúlt fényes napokra, melyekben szellemi ereje, kiváló tehetségei által kedvelt barátja volt kartársainak, szeretett, mondhatni ünnevelt tagja a gyönki társaságoknak, — érezni magában a pusztító betegséget, érezni hogy minden nap, megszűnés nélkül halad lefele azon a lejtőn, melyen megállapodni nem lehet, — csak a hideg, a szenvedésnek úgy mint az örömnél véget vető sírnál.

Méltán tölti el keblünket fájdalom e ravatalnál, mert nem mindennapi ember veszett el e halottban. Emlékezete kedves lesz azoknál, kiket hozzá rokonság kötött, — legyen azoknál is, kik őt barátjok vagy tisztársok képen tekintették! Lengjen béke a hosszasan szenvedett s boldogságra méltó ifju porain, s szálljon vigasztalódás a gyászoló családra!!

— — s.

A tiszántuli reformált egyházkerület tavaszi közgyűlésének közérdekű tárgyai.

(Folytatás.)

Ármós Bálint világi főjegyzőnek hivataláról lemondása szemei meggyengülése miatt, fájdalommal fogadtatott s érdemei jegyzőkönyvileg örökítettén: az egyes gyülekezetek presbyteriumai felhivattak, hogy szavazataikat a jövő közgyűlésig esperesi uton a püspöki hivatalhoz juttassák el.

Szegedi Sándor tanár halála és Gergely K. tanár eltávovása következtében megüresedett 2 gymn. tanszék betöltése elhalasztatott s a jövő tanévben helyettesekre bizattak a teendők. A gymnasiumi tanárkar pedig utasított, hogy a gymn. tanszékekre vonatkozólag mutassa ki: a) az egyes szakokból adandó óraszámra tekintettel, hány és mely szakcsoportbeli képesítettséggel bíró tanárral lehetne legcélszerűbben berendezni egy 8 osztályu gymnasiumot? b) tekintettel arra, hogy jelenleg gymnasiumunk 8 osztálya mellett még 3 parallel szakasz is áll fen s ezek iskolánk érdekének nagy veszélyeztetése nélkül be sem szüntethetők, hány rendes gymn. tanári óraszámval ellátott rendes vagy tán részben segéd és ideiglenes tanár volna s mily szakokból szükséges e 11 osztály berendezéséhez? c) bizonyos normalis gymn. tanári fizetést vevén fel, mi volna megtakarítható a gymnasium jelenlegi költségeiből? miután jelenleg a gymn. tanári fizetések több mint 23 ezer forintot vesznek igénybe; d) végre, minthogy a már létező állapotokat tekinteten kívül nem lehet hagyni, ideiglenesen miféle átmeneti intézkedésekre volna szükség?

Kőrösi Sándor jogtanárnak megengedett, hogy mint országgyűlési képviselő távol lehessen s a tanszékéhez kötött tudományok helyettesek által fognak előadatni; nevezetesen a büntető jogot egész éven át het. 5 órán Kassay Sámuel rendes jogtanár, az osztrák polgári és közigazgatási jogot (félévenként 5—5 órán) Dr. Pápay Imre debreczeni ügyvéd, főiskolánknak a legközelebbi multban kitünő növendéke, tehetséges és hivatott ifju ember fogja tanítani.

A debreczeni főiskolai muzeum állandó bizottságának szervezeti szabálya megállapított; ezen állandó bizottság alakításának célja, a debreczeni főiskola muzeumának gyarapítása, a meglévő tárgyaknak épségben

és rendben tartása, a meghatározandó napokon a közönség és a tanintézeti növendékek részére nyitvatartása feletti intézkedés. Az állandó bizottság tagjai: az egyházkerület által kinevezendő tagok; pártfogók, kik a muzeum alaptőkéjéhez legalább 100 frttal, alapítók kik 50 frttal járulnak; rendes tagok, kik 5 évre évenként 2 frtot fizetnek és gyűjtő tagok, kik a muzeum gyarapítása körül tanusított szolgáltaikért ilyenekül a bizottság által megválasztatnak. Az ügyek közvetlen intézését az igazgatóság kezeli, mely áll: az elnökön, ki mindig a debreczeni főiskola helyi gondnoka és igazgatóján kívül — 12 igazgatósági tagból. A főiskolai muzeum alapját képezik az abban jelenleg meglévő archeologiai, ethnographiai, természetrajzi és nummismatikai gyűjtemények. Aláírási iverk bocsáttatnak szét az egyházkerületben tagok szerzése céljából.

Baldácsi alapítvány tárgyában kinevezett küldöttség következő véleményét terjesztette elő:

1. Fogadja el a főtiszteletű egyházkerület az alapítványi bizottság azon indítványát, hogy az 1883-tól kezdve mutatkozó s évenként mintegy 8000 frtra menő jövedelem — felesleg mindaddig az alapítványi terhek törlesztésére fordíttassék, míg az alapítvány teljesen tehermentessé lesz tethető, ez által lehetővé elérni az alapítvány függő ügyeinek mielőbbi rendezését s azon cél, hogy a jövedelemből, a 11 superintendia közt s az alapító levélben említett három célra leendő megosztás mellett is, mindenik egyházkerületnek s mindenik célra jelentékeny segítség fogna jutni.

2. Fogadja el a főtiszteletű egyházkerület azon indítványt is, hogy az alapítvány jövedelmének egy része, — melyet mi a jövedelemnek legalább is 10 százalékában vélnünk meghatározandónak, — a tőkéhez csatoltassék, mint-hogy ezen intézkedés által a protestáns egyházak anyagi helyzete időről időre emelkednék s az alapító céljának elérése fokozottabb mérvben biztosíthatnák.

3. Fogadja el a főtiszteletű egyházkerület a hármas célra való arány megállapításának az alapítványi bizottság által ajánlott azon módozatát, hogy az egyházkerületek maguk határozzák meg ezen arányt, a mely szerint a reájok eső jövedelmet a három cél közt megosztani kívánják, mert mindegyik egyházkerület maga ítélhet legjobban saját viszonyairól s szükségéről, s minthogy ezen arány megállapítás az alapító levélben kimondott s az alapítvány állagára és kezelésére vonatkozó egységet és oszthatlanságot meg nem sérti.

4. Fogadja el a főtiszteletű egyházkerület az alapítványi ügyeinek intézésére szolgáló s javaslatba hozott szervezetet oly módon, hogy az alapítványi ügyeket, — az alapítványi szabályzatban körülírandó hatáskörrel, — a superintendia meghatalmazottainak közgyűlése és az ez által választandó alapítványi igazgatóság vezesse.

Helyeseljük ezen intéző hatóságok alkotásának tervezetét is, melyszerint a meghatalmazottak közgyűlésébe mindenik superintendia évenként 2 rendes és 1 pótagot válasszon s a közgyűlés évenként maga válassza elnökét s jegyzőjét s üléseit Budapesten tartsa, továbbá, hogy az alapítványi igazgatóság 7 tagból álljon s a meghatalmazottak közgyűlése által 3 évre választassék s határozatainak végrehajtására s a birtokok közvetlen felügyeletére fizetéssel ellátott tisztviselőt alkalmazzon, E szervezetet megköveteli a superintendia jogos befolyásának biztosítása s a ha-

tályos ellenőrzés, az igazgatóság hatásköréhez tartozó ügyekben pedig a gyorsaság, az összejövetelek s tanácskozások könnyüése, végre a tisztviselő alkalmazását igényli a jogi ügyek vezetése, a végrehajtás körüli czélszerűség s a folytonos felügyelet.

A meghatalmazottak közgyűlésének hatásköréhez véljük mi is utalhatónak „az alapítványi szabályzat“ megállapítását, kivévén azonban e hatáskörből a superintendentiák osztalékának s a hármass czél közti aránynak meghatározása jogát, különösen a superintendentiák osztalékának meghatározása jogát azért, mert ezen, az egyházkerületek közti jogkérdés a netalán ellenkező érdekű egyházkerületek meghatalmazottainak szavazat többségével el nem dönthető. Az alapítványi szabályzatnak időnkint módosíthatása, — az említett kivétel fentartásával természetesen a meghatalmazottak közgyűlésére bízható. A számadások megvizsgálása az igazgatóság indítványai feletti határozat hozatal természetesen szintén a közgyűlés hatásköréhez utalandó. Az alapítványi bizottság javaslatát az igazgatóság hatáskörére valamint a pénztári kezelésre vonatkozólag is észrevétel nélkül elfogadjuk s elfogadásra ajánljuk, a részletek az alapítványi szabályzatban lennének kifejtendők.

Indítványozzuk végül, hogy a főtiszteletű egyházkerület a superintendentiák megbizottainak közgyűlésébe két rendes és egy póttagot ezen folyó gyűlésen megválasztani, részükre a megállapodásokat utasításul kiadni egyszersmind ugyan őket megbízni méltóztassék, hogy a többi egyházkerületek megbizottaival a superintendentiák osztaléka iránt, a lélekszám arányának alapján az egyezséget kíséreljék meg s ezen egyezséget eredményét a főtiszteletű egyházkerület elhatározása alá bocsássák.

Ezen javaslat minden részében elfogadtatott s a testvér kerületekhez megküldetni rendeltetett. Az egyházkerület részéről rendes tagokul Révész Bálint püspök és Horthy István egyházmegyei gondnok; póttagul Kiss Áron esperes választottak meg.

A magyar ref. segélyegylet következő egyházakat részesít segélyezésben: nagybányai egyházmegyéből: D. Apáti, Misztótfalu, K. Sz. Márton, Homok, Rozsály 25—25 frttal, Magos-Liget, Vámfalu 20—20 frttal. Békésbányai egyházmegyéből: Bunyaszegszárd, M. Csanád, Apátfalvával, Dombegyháza, Csávos, Szküllya 25—25 frttal, Kun-Ágota, Bánfalva, Páncsova 20—20 frttal. Beregi egyházmegyéből: Bilke 200 frttal, M. Jánosi. N. Darócz, Geese, S. Oroszi, Borzsova, Uj Dávidháza, Bene 25—25 frttal, Bucusu, Tivadar 20—20 frttal. Bihari egyházmegyéből: M. Kakucs, Pósalaka, K. N. Rév, Fugyi, F. Vásárhely 25—25 frttal, M. Telegd 20 frttal. Nagykárolyi egyházmegyéből: Iriny, Parasznya, Kaplon, Kiss Majtény, Vitka, Domahida 25—25 frttal, Szaniszló, Dengeleg, K. Sz. Miklós, Csomaköz 20—20 frttal. Máramaros ugocsai egyházmegyéből: Nagy Tarna 90 frttal, Mátyfalva, Fancsika, Nevetlenfalu, Csepe, Akli, T. Ujhely, Tur-Terebes 25—25 frttal, Gódenyháza, Tekeháza 20—20 frttal, Felsőszabolcsi egyházmegyéből: Kótaj, Piricse, Ajak, Kárász, Kálló-Semjén 25—25 frttal, Ó-Fehértó 20 frttal. Nagyszalontai egyházmegyéből: Bélzerind, M. Gyorok, Sonkolyos, Nyégerfalva 25—25 frttal. Szatmári egyházmegyéből: Sz. Ujlak 40 frttal. V. Oroszi,

Géberjén 25—25 frttal, Cs. Ujfalu, Ura 20 frttal. Érmelléki egyházmegyéből: Apátkeresztur 27 frttal. Összesen 1872 frt osztatott ki.

Egyházkerületi pénztárnokká b. e. Zagyva Imre helyére Némethy Lajos debreczeni lelkész választott meg. Levéltárnokká pedig boldog emlékezetű Révész Imre helyére Tóth Sámuel főjegyző.

A főiskola pénzei után fizetendő kamat 6%-ban állapított meg. (Vége köv.)

Különfélék.

A helybeli ref. kollégium köréből a tápintézet érdekében: Ha elismerés s dicséret kérdésében egyesekre nézve áll a „suum cuique“: nem lehet másként az egyházak s községek nézve sem! e tiszta s elvitázhatlan igazságból kiindulva vettem kezembe a tollat, hogy e lapok hasábjain közhírré tegyem, miszerint 1862. vagyis azon év óta, midőn e nagy terjedelmű pénztár kezelését át vettem, a békési ref. egyház alumnusok pénztárának 50 frt, Makó 12 frt, szolgák pénztárának előbbi 20 frt, utóbbi 8 frt, Szentes 10 frt, mint évi járadékot küldenek évenként. — Báránd 1870. óta gyakorolja e dicséretes eljárást, hogy aratás illetve nyomtatáskor gabnaneműt gyűjt, azt pénzzé teszi s évenként a gyűlt élet mennyiségéhez képest 40—60 frtig terjedő segélyt, Földes 15 frt, Szoboszló 40—45 frtig küldenek kezem s számadásom alá; — időnkint szoktak még e czélra különösen adakozni H. Böszörmény, Hadház és Kaba! K. Marja 3 évről 10—10 frtot adott.

Hála és köszönet e nemes buzgalmu egyházközségeknek! Az ég áldja, virágoztassa ezeket! mentől többször s többet adakoznak: annál inkább bővelkedjenek! — Debreczen, 1882. május 9. Varga Lajos, kollégiumi pénztárnok.

A Nagy József alapítvány, melyből minden ötödik évben külföldre utazó lelkész vagy rendes tanár 500 frttal szokott segítettetni, ez évben Békési Gyula debreczeni gymn. igazgató tanárnak adományoztatott.

A hajdu-nánási ref. egyház a tiszántuli ref. tanári nyugés gyámintézethez 36 forintot küldött be.

Révész Imre emlékére a püspöki hivatalhoz befolyt adományok:

M. telkii ref. egyházból: Nánássy Imre id. lelkész 50 kr, Szabó Gyula tanító 20 kr, Kovács Sándor 20 kr, Fekete Imre 10 kr, öz. Lukács Jánosné 5 kr, öreg Farkas Mihály 5 kr, ifju Lukács István 5 kr, Lukács Gáspár 12 kr, öreg Lukács Ferencz 10 kr, öreg Lukács Istvánné 10 kr, öreg Lukács György 10 kr, öreg Sorbán Jánosné 10 kr, Fazekas István 25 kr, Vadas Péter 5 kr, Nagy György 10 kr, Bér Imre 10 kr, öz. Zatureczkyné 10 frt, összesen 12 frt 26 kr.

Tartalom: Előleges rövid nyilatkozat a „husvétii igazság“ tárgyában. — A XLII. zsoltár átírata. — D. Ember Pál egyháztörténelme. — Huszár Gál életéhez. — Tárca: Néhány vonás a baseli egyetem legrégebbi multjából és jelenéből. — Bányai Lajos. 1855—1882. — A tiszántuli reformált egyházkerület tavaszi közgyűlésének közérdekű tárgyai. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**